

מחלות ראומטיות: גם ילדים סובלים

רבים חושבים שמחלות ראומטיות מופיעות אצל מבוגרים בלבד, אבל אחדות מהן מתגלות כבר בגיל הילדות והן יכולות להיות קשות יותר מאשר אצל בוגרים וללוות את החולים כל חייהם

ליאורה הראל

בני אדם, והמחלה מופיעה אצל בנות פי שניים עד פי שלושה יותר מאשר אצל בנים.

בעבר הלא רחוק היו רוב חולי דלקת המפרקים מרותקים לכיסא גלגלים, אבל בשנים האחרונות חלה התקדמות דרמטית בעקבות הכנסתן לשימוש של תרופות ביולוגיות שפועלות נגד חומרי הדלקת המשתתפים בתהליך הדלקתי ומנטרלות אותם. התרופות משפרות את איכות החיים של הילדים החולים, שכיום אינה שונה מזו של ילדים בריאים.

הסוג השכיח ביותר של המחלה הוא אוליגוארטריטיס, המופיע אצל ילדות בגיל שנתיים עד שלוש שנים ומערב מפרק אחד עד ארבעה מפרקים, לרוב ברך או קרסול. יש סוגים נוספים של המחלה, שבהם הדלקת מופיעה מגיל שנתיים עד גיל ההתבגרות ומערכת חמישה מפרקים ויותר (פוליארטריטיס). בצורה אחרת של המחלה נוסף על הארטריטיס החולים סובלים מחום גבוה ממושך המלווה בפריחה (סיסט' מיק ארטריטיס). תחת ההגדרה של JIA מצויים סוגים נוספים כמו דלקת מפרקים הקשורה בפסוריאזיס.

מאחר שהדלקת איננה מחלת ראומטית נוספת

מחלות ראומטיות הן קבוצה של מחלות כרוניות שהמשותף להן הוא דלקת כרונית של מפרקים (ארטריטיס), עצמות ושרירים וגם של איברים כמו הלב והכליות. ברוב המקרים הסיבה לפריצתן אינה ידועה, אך הבסיס הוא בדרך כלל אוטואימוני. כלומר, מערכת החיסון של הגוף תוקפת את האיברים השונים וגרמת לדלקת.

מרבית האנשים חושבים שאלה הן מחלות של מבוגרים, אלא שגם ילדים חולים במחלות ראומטיות. מחלות אלה בילדים הן לעתים קשות יותר מאשר אצל מבוגרים. אחדות מהן חוליות פות כשהילדים גדלים, אבל יש מקרים שבהם המחלה נמשכת בגיל הבגרות, גם אם טיפול מתאים משפר את איכות החיים שלהם.

מחלת המפרקים השכיחה ביותר בילדים היא דלקת מפרקים אידיופטיית של גיל הילדות (Juvenile Idiopathic Arthritis). בהגדרת המחלה נכללים כל הילדים שחלו בדלקת מפרקים עד גיל 16. בכל שנה מאובחנים כעשרה מקרים חדשים לאוכלוסייה של 100 אלף

כאב במפרק היד. מחלת המפרקים השכיחה ביותר בילדים היא דלקת מפרקים אידיופטיית צילום: IL Getty Images

שמופיעה במבוגרים ויכולה להתחיל בילדות היא זאבת או לופוס (Systemic Lupus Erythematosus). זוהי מחלה אוטואימונית המתאפיינת בנוגדנים עצמיים נגד גרעין התא ובפגיעה רב מערכתית, שאם לא מטפלים בה יכולה לגרום אפילו לתמותה. לופוס מופיעה לרוב בגיל ההתבגרות, בגיל 12 בממוצע, והיא נפוצה יותר בקרב בנות. מהלך מחלת הלופוס בילדים עלול להיות קשה יותר מאשר אצל מבוגרים.

יש גורמים רבים להתפרצות המחלה. כמה מהם קשורים במערכת החיסון ובמקרים אחרים הגורם הוא גנטי. גורמים נוספים הם הורמונים (אסטרוגן), כולל גלולות למניעת הריון, חשיפה ממושכת לשמש ונטילת תרופות למצבים כמו יתר לחץ דם, פרייתיות ופעילות יתר של בלוטת התריס, תרופות משנתות ועוד. המחלה יכולה לגרום דלקת

שמופיעה במבוגרים ויכולה להתחיל בילדות היא זאבת או לופוס (Systemic Lupus Erythematosus). זוהי מחלה אוטואימונית המתאפיינת בנוגדנים עצמיים נגד גרעין התא ובפגיעה רב מערכתית, שאם לא מטפלים בה יכולה לגרום אפילו לתמותה. לופוס מופיעה לרוב בגיל ההתבגרות, בגיל 12 בממוצע, והיא נפוצה יותר בקרב בנות. מהלך מחלת הלופוס בילדים עלול להיות קשה יותר מאשר אצל מבוגרים.

יש גורמים רבים להתפרצות המחלה. כמה מהם קשורים במערכת החיסון ובמקרים אחרים הגורם הוא גנטי. גורמים נוספים הם הורמונים (אסטרוגן), כולל גלולות למניעת הריון, חשיפה ממושכת לשמש ונטילת תרופות למצבים כמו יתר לחץ דם, פרייתיות ופעילות יתר של בלוטת התריס, תרופות משנתות ועוד. המחלה יכולה לגרום דלקת

מפרקים, פריחה, נשירת שיער ואפטות בפה, ותיכון פגיעה באיברים חיוניים כמו הלב, הריאות והכליות ובמערכת העצבים. כיום אין טיפול שמאפשר להחלים מהמחלה אלא רק להביא להפוגה בתסמינים, והוא מבוסס על סטרואידים ותרופות נוגדות דלקת. החולים מקבלים גם הידרוקסיכלורוקוין (Hydroxychloroquine), נגזרת של תרופה נגד מלריה שמונעת התלקחות חוזרות. חשיפה ממושכת לשמש אסורה מפני שהיא יכולה לגרום להתלקחות המחלה.

לתחום הראומטולוגיה של ילדים נכנסו באחרונה מחלות אוטואימוניות, כולומר מחלות המאופיינות בהתקפי חום חוזרים. אחת מהן היא PFAPA, ראשי תיבות של חום מחזורי (Periodic Fever), אפטות בפה (Aphthous Stomatitis), דלקת גרון (Pharyngitis) והגדלה של בלוטות הלימפה הצוואריות (Adenitis). המחלה תוארה לראשונה לפני כשלושה עשורים והיא מתייחדת בחזרה מחזורית של התסמינים אחת לשבועיים עד שמונה שבועות, והם נמשכים יומיים עד שבוע ימים. במחלה מטפלים באמצעות סטרואידים שניתנים לחולים בתחילת ההתקף וברוב המקרים עוצרים אותו, והמחלה חולפת אחרי כמה שנים, בסביבות גיל 10. מחלה נוספת השייכת לאותה קבוצה היא FMF, קדחת ים תיכונית משפחתית (Familial Mediterranean Fever).

מחלה תורשתית שבאה לביטוי בהתקפים של חום, כאבי בטן קשים, כאבי חזה וכאבי רגליים, דלקת מפרקים ופריחה דמוית שושנה על כף הרגל. אחד מסמני בוכיה הוא פגיעה בכליות. המחלה עוברת בתורשה בעיקר אצל יהודים שמוצאם בצפון אפריקה, בעיראק ובאגן הים התיכון, וגם אצל ערבים, ארמנים וטורקים. אבחון המחלה נעשה באמצעות בדיקה גנטית ודיווח על התסמינים, והטיפול היעיל בה הוא תרופה בשם קולכיציין שהחומר הפעיל בה מופק מצמח הס' תוונית. באחרונה נכנסו לשימוש תרופות ביולוגיות שמיועדות לחולים קשים.

אלה רק כמה דוגמאות למחלות ראומטולוגיות שתוקפות ילדים. הן נראות דומות למחלות ראומטיות אצל מבוגרים אבל המהלך, הסיבוכים וסיכויי ההחלמה שונים לחלוטין. ילדים גם נמצאים בתהליך צמיחה והתפתחות ולמחלות יש השפעה על הגדילה ועל המצב הנפשי שבו הם נתונים. אבחון מדויק וטיפול מהיר ימנעו נזק בלתי הפיך ויאפשרו לילדים לחיות באיכות חיים טובה. למידע נוסף על מחלות ראומטיות אפשר לפנות לעמוד תת עינבה.

פרופ' ליאורה הראל היא מנהלת היחידה לראומטולוגיית ילדים במרכז **שניידר** לרפואת ילדים בישראל, יו"ר החוג הישראלי לראומטולוגיית ילדים ופרופ' חבר בפקולטה לרפואה על שם סאקלר באוניברסיטת תל אביב